

Sramežljivost i romantične veze: usporedba hrvatskih srednjoškolaraca i studenata

PREDRAG ZAREVSKI,
Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet,
Đure Salaja 3,
Zagreb

UDK:159.92

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 07. veljače, 1993.

Prema dosadašnjim istraživanjima sramežljivost kulminira u ranoj adolescenciji. Također je utvrđeno da sramežljiviji adolescenti kasnije započinju zakazivati sastanke s osobama suprotnog spola i da imaju manji broj romantičnih veza. Stoga bi učenici trećih i četvrtih razreda srednjih škola trebali imati viši nivo sramežljivosti i manji broj romantičnih veza od studenata. Skala sramežljivosti je anonimno primijenjena zajedno s pitanjem o broju dužih i stabilnijih romantičnih veza na uzorcima od 385 učenika trećih i četvrtih razreda srednjih škola širom Hrvatske i 244 studena različitih zagrebačkih fakulteta muškog spola. Oba očekivanja su potvrđena, ali su utvrđene i određene kvalitativne razlike u strukturi rezultata u funkciji dobi ispitanika.

Pionirsko, ali i ujedno zbog svog popularnog pristupa najpoznatije, djelo o sramežljivosti je Zimbardova knjiga iz 1977. godine pod nazivom "Sramežljivost: što je to i što učiniti s njom" ("Shyness: What It Is and What To Do about It").

Zimbardo u toj knjizi opisuje simptome sramežljivosti, njeno porijeklo i posljedice, osobito probleme vezane uz "sliku u sebi" koji se javljaju kod sramežljivih. Zimbardo ukazuje na socijalne uzroke sramežljivosti - na osnovi usporedba više različitih kultura i uz njih vezanih tipičnih obrazaca socijalizacije, smatra da je sramežljivost u prvom redu uzrokovana velikom kompetitivnošću društva. Tako je znatno viši nivo sramežljivosti u Japanu ili Taiwanu, nego u Kini ili Izraelu, za koje je karakteristično stavljanje kolektiva iznad osobnih interesa.

Budući da su relativno dobro utvrđeni genetski i okolinski utjecaji na razvoj sramežljivosti, Zimbardo predlaže određene socijalizacijske postupke kojima se može spriječiti razvoj sramežljivosti, odnosno kako može biti ublažena ukoliko se javi nakon primarne socijalizacije.

Navodi podatke o rasprostranjenosti sramežljivosti kod američkih studenata: 42% studenata sebe procjenjuje sramežljivim, a taj postotak se povećao na 73% kad su uzeti u obzir i odgovori na pitanje o tome jesu li nekad ranije bili sramežljivi.

Razvojni trendovi sramežljivosti pokazuju sljedeće:

1) dio beba i male djece se u novoj okolini ili na pojavu stranih osoba čvrsto drže majki ili se sakriju iza njih. Treba im znatno duže vremena nego prosječnoj djeci da se u takvoj situaciji "ohrabre" i odvoje od majki. Postoje pokazatelji da je takvo inhibirano ponašanje u visokom stupnju genetski uvjetovano, a na fiziološkom planu se odražava kao prejaka reakcija već i na malu razinu stresa

2) između treće i četvrte godine s razvojem samosvjesti dolazi do pojave tzv. "rane sramežljivosti"

3) treći i potencijalno najopasniji porast sramežljivosti se javlja u ranoj adolescenciji. Naime, to je razvojni period kad se iz grupa ili parova prijatelja pretežno istog spola tipičnih za pubertet treba "ohrabriti" i pokušati zakazati sastanak s osobom suprotnog spola.

Ostvarivanje socijalnih kontakata s osobama suprotnoga spola zahvaća niz različitih aktivnosti: od izlazaka ("social dating") i uspostavljanja dužih romantičnih veza, preko izbora spolnih partnera, pa sve do izbora bračnog partnera. Stoga je ta problematika u središtu pozornosti više dodirnih znanosti, i sve više joj se pristupa interdisciplinirano. Dominantno su zastupljene sociologija (npr. Taylor i Glenn, 1976; Udry, 1977), psihologija (npr. Leary, 1983; Buss i Barnes, 1986; Roscoe i sur., 1987; Samet i Kelly, 1987; Feingold, 1988), socijalna biologija (npr. Epstein i Guttman, 1984).

Izlasci s osobama suprotnog spola ("dating") i uspostavljanje romantičnih veza su od velikog značaja za normalan razvoj adolescenata, kao i za kasniji uravnotežen i ispunjen život (tzv. "psychological well-being") i samopoštovanja (self-esteem). Međutim postoje osobe koje usprkos želji i potrebi za ostvarivanjem dubljih i emocionalnih odnosa s osobama suprotnog spola to iz nekog razloga ne uspijevaju ostvariti. A od svih psiholoških razloga sramežljivost je zasigurno prepreka "broj jedan". Budući da sramežljivost u pogledu ponašanja prema osobama suprotnog spola ima i neke osobitosti, uveden je i poseban izraz za vrstu sramežljivosti koja je toliko intenziteta da stvara visok nivo napetosti već i pri samoj pomisli da bi nekome trebalo predložiti sastanak (tzv. "dating anxiety"). Ta vrsta anksioznosti blokira normalno komuniciranje s osobom suprotnog spola ako i dođe do sastanka, što zatim čini tu vrstu tjeskobne sramežljivosti još većom!

Niz istraživača je proučavalo posljedice sramežljivosti na socijalne veze - prijateljske i intimne. Ispitujući studente, utvrđena je negativna povezanost sramežljivosti i broja partnera, prijatelja, frekvencije sastanaka (u žargonu "spojeva") i zadovoljstva njima (Jones i Russell, 1982).

Jones i Briggs (1984) ispitujući povezanost sramežljivosti i broja interpersonalnih veza, nalaze veću negativnu povezanost kod muškaraca nego kod žena. Zaključuju da je inhibitorni efekt sramežljivosti (uglavnom se od muškaraca očekuje da prvi pristupe, tj. započnu socijalni kontakt, a upravo to sramežljivim osobama predstavlja najveći problem) na uspostavljanje socijalnih kontakata, vjerojatno jači kod muškaraca nego kod žena (Briggs i sur., 1986).

Veliki broj istraživača izvještava o povezanosti sramežljivosti i usamljenosti. Nadalje, utvrđeno je da je izraženija povezanost sramežljivosti i nedostatka društvenih veza tipa poznanstva i prijateljstva, nego što je povezanost sramežljivosti i nedostatka "romantičnih" i obiteljskih veza. Naime, čini se da sramežljivi kad - tad ostvare neku romantičnu vezu koju nastoje zadržati kako bi izbjegli "pakao" uspostavljanja novih veza.

Postoji razmjerno mali broj istraživanja o čestini i dugotrajnosti romantičnih veza u raznim periodima mladenačkog doba. Naime, vrlo je teško skupljati podatke te vrste - sustavno promatranje je skupo i s etičkog stajališta dubiozno; iskazi rođaka ili prijatelja nisu valjani, jer za psihološko dobro stanje pojedinca nije važno što okolina misli o njegovoj uspješnosti uspostavljanja romantičnih veza, već kako to sam pojedinac doživljava; kod samoiskaza ovisimo o volji ispitanika da nas izvijeste o svom intimnom životu.

Također je značajno utvrditi koji su, osim sramežljivosti, korelati izlaženja na sastanke s osobama suprotnog spola i uspostavljanja stalnijih romantičnih veza. Osnovni nalaz tih istraživanja je da se uspješno uspostavljanje romantičnih odnosa povezano s jedne strane s poželjnim psihičkim osobinama - npr. sa većim samopoštovanjem i zadovoljstvom s vlastitom spolnom ulogom (Samet i Kelly, 1987), smanjenom vjerojatnošću depresije i neurotskih smetnji, a s druge strane s boljim fizičkim izgledom (npr. Walster i sur., 1966).

Cheek i sur. (1986) sumiraju nalaze više razvojnih istraživanja sramežljivosti. Uglavnom je naden porast sramežljivosti u ranoj adolescenciji. Povezuju ga s razvojem samosvjesti (tzv. late developing self-consciousness, koja se razlikuje od rane samosvjesti djece u dobi od 3 ili 4 godine). Trend razvoja sramežljivosti u adolescenciji je sličan za oba spola s tim što većina nalaza pokazuje

nešto višu sramežljivost adolescentica. S druge strane Leary (1983) nalazi dosta nekonzistentnosti u spolnim razlikama u funkciji dobi kroz čitav ljudski vijek. Istraživanje spolnih razlika u adolescenciji po sramežljivosti znatno komplicira i razvoj spolnih uloga u to doba. Stoga se analize razvojnih trendova sramežljivosti i njenih korelata trebaju provoditi odvojeno po spolu ispitanika.

Osnovni je CILJ ovog rada usporediti učenike trećih i četvrtih razreda srednjih škola i studente po sramežljivosti i po broju romantičnih veza. Također je cilj ispitati razvojne trendove u povezanost sramežljivosti i broja romantičnih veza.

Važno je napomenuti da takvih istraživanja i u svijetu zasada ima razmjerno malo (vjerojatno prvenstveno zbog navedenih metodoloških poteškoća), a u Hrvatskoj (do 1993. godine) još uvijek nije objavljeno niti jedno.

1. METODA

Instrumenti

Premda u svijetu postoji desetak dobro poznatih instrumenata za mjerenje samoiskaza o sramežljivosti, zbog međukulturalnih posebnosti u području definiranja sramežljivosti, konstruirana je naša skala sramežljivosti (Zarevski i Jakuš, 1990). Namijenjena je ispitivanju sramežljivosti prvenstveno kod srednjoškolaca i studenata.

S obzirom na to da je adolescencija najkritičniji razvojni period u pogledu sramežljivosti, skala je namjenjena prvenstveno tom uzrastu. Za skalu su odabrane situacije koje najčešće izazivaju sramežljivost. Pretpostavka je da su situacije interakcije sa suprotnim spolom i situacije traženja pomoći najjači pobuđivači sramežljivosti za populaciju ispitanika kojoj je skala namijenjena. Zatim, tu su još situacije u kojima je osoba u centru pažnje pred većom grupom u kontaktu s nepoznatim osobama i dr. Budući da se sramežljivost očituje:

a) u ponašanju kao zbunjenost, zakočenost, šutljivost, izbjegavanje drugih ljudi, neprihvatanje inicijative u interakcijama, ne traženje pomoći i sl.

b) u fiziološkim reakcijama kao što su to crvenjenje, znojenje, lupanje srca, ubrzan puls, "knedla u grlu" i sl.

c) na doživljajnom planu kao zbunjenost, nelagoda, strah, uznemirenost i sl.

ponudene su i tri vrste reakcija (kognitivno - bihevioralne, fiziološke i čuvstvene) na situacije opisane u skali.

Skala sramežljivosti se sastoji od 23 pitanja, svako pitanje sadrži opis određene situacije, a ispitanik odgovara tako da izabere jedan od ponuđena četiri odgovora koji najbolje reprezentira njegovo ponašanje i "osjećanje" u opisanoj situaciji. Prva četiri pitanja odnose se na problematiku upoznavanja osoba suprotnog spola i zakazivanja sastanaka i na njih su ponuđene sve tri vrste reakcija. U ostalih 19 pitanja se nudi samo kognitivno - bihevioralna vrsta reakcija (da instrument ne bude pre dugačak i zamoran ispitanicima. K tome, u odnosu na kognitivno - bihevioralne reakcije znatno je manji izbor fizioloških i čuvstvenih reakcija, pa bi instrument bio redundantan). Odgovori su graduirani tako da odgovor:

a) označava nesramežljivo ponašanje (1 bod)

b) označava malo sramežljivo ponašanje (2 boda)

c) reprezentira prilično sramežljivo ponašanje (3 boda)

d) se odnosi na izrazito sramežljivo ponašanje (4 boda).

Ukupni rezultat je formiran kao jednostavna linearna kombinacija rezultata na pojedinim česticama, s tim da numerički veći rezultat znači viši nivo sramežljivosti. Najmanji mogući rezultat je 31, a najveći 124.

Pouzdanost Skale sramežljivosti u potpunosti zadovoljava (viša je od 0.85) i uglavnom je viša od pouzdanosti sličnih instrumenata anglo- saskonskog govornog područja. O ostalim mjernim karakteristikama će biti riječi u pregledu rezultata.

Na kraju skale su ispitanici trebali označiti broj dužih i stabilnijih romantičnih veza koje su, po vlastitoj procjeni, imali.

Uzorak

Zbog navedenih potencijalnih opasnosti djelovanja spola ispitanika kao posredujuće (moderator) varijable, rezultati ovog istraživanja se odnose samo na ispitanike muškog spola (napomena: rezultati istraživanja na ispitanicama će biti izneseni u okviru jednog drugog rada).

Uzorak sačinjava:

a)385 maturanata različitih srednjih škola (napomena: u trogodišnjim školama su to učenici trećih razreda i bilo ih je oko 20% u uzorku, a ostalo su bili učenici četvrtih razreda) u gradovima i mjestima iz svih regija Hrvatske (Zagreb, Rijeka, Osijek, te još 11 gradova do 50.000 žitelja)

b)244 studenta različitih fakulteta Zagrebačkog sveučilišta (Fakultet strojarstva i brodogradnje, Elektrotehnički fakultet, Fakultet za fizičku kulturu, Pravni fakultet i Filozofski fakultet).

Postupak

S obzirom na narav traženih podataka ispitivanje je provedeno anonimno. Visok stupanj anonimnosti je postignut time da se radilo u grupama od najmanje 25 ispitanika koji su sami na kraju ubacivali listove za odgovore u veliku kartonsku kutiju. Podaci su prikupljeni između svibnja 1990. i prosinca 1991. godine.

REZULTATI I RASPRAVA

Prema očekivanju dobijena je nešto viša sramežljivost maturanata u odnosu na studente: maturanti su postigli 54.73 bodova na Skali sramežljivosti, uz standardnu devijaciju od 10.96, a studenti postižu 50.40 bodova uz standardnu devijaciju od 10.91. Razlika od 4.33 boda je visoko statistički značajna ($t=4.73$; $p<0.001$).

Prema tome možemo zaključiti da, slično nalazima u zapadnim zemljama, i u našoj populaciji pri kraju rane adolescencije (maturanti) postoji viši nivo sramežljivosti nego u kasnoj adolescenciji (studenti). Ujedno možemo zaključiti da je ova nova skala dovoljno osjetljiva da otkrije i te razmjerno male dobne razlike u sramežljivosti.

Po raspršenju rezultata na Skali sramežljivosti, koje je razmjerno veliko, možemo suditi da u oba poduzorka postoje znatne interindividualne razlike po sramežljivosti. To potvrđuju i ukupni rasponi rezultata svojom veličinom: U uzorku maturanata iznosi 61 bod (od 33 do 94 boda), a u uzorku studenata je raspon 63 boda (od 33 do 96 bodova).

Pri konstrukciji skale smo pretpostavili da je sramežljivost u našoj populaciji adolescenata približno zvonoliko raspoređena, s tim što će zbog dijela vrlo sramežljivih doći do blage pozitivne asimetrije. Upravo taj rezultat je i dobijen: distribucija se ne razlikuje statistički značajno od normalne, ali postoji određena tendencija pozitivnoj asimetriji. U uzorku maturanata je medijan jedan bod, a mod dva boda ispod aritmetičke sredine, dok su u uzorku studenata i mod i medijan samo jedan bod ispod aritmetičke sredine. Sve to ukazuje na dobru osjetljivost Skale sramežljivosti za mjerenje individualnih razlika u sramežljivosti adolescenata.

U tablici 1. se nalaze navedene frekvencije i njima pripadni postotci odgovora na pitanje o broju dužih i stabilnijih romantičnih veza u dva dobna poduzorka, te Hi-kvadrat kojim se testirala 0-hipoteza da nema razlike u tim frekvencijama.

Tablica 1. Frekvencije i pripadni postotci odgovora i preskočenih odgovora (Bez. odg.) na pitanje o broju dužih i stabilnijih romantičnih veza u uzorku maturanata (MAT.) i studenata (STUD.)

	0	1	2	3	4 ili više	Bez odg.	Ukupno
MAT.	29	69	64	35	31	16	244
	11.9	28.3	26.2	14.3	12.7	6.6	38.8
STUD.	1	89	96	40	44	115	385
	10.3	23.1	24.9	10.4	11.4	29.9	61.2

Hi-kvadrat

81.14

Stupnjevi slobode

6

p

.000

Na osnovi tablice 1. i priradnog visoko značajnog Hi-kvadrata možemo zaključiti da po broju romantičnih veza o kojima su izvjestili maturanti i studenti ne spadaju u istu populaciju. Možda je najistaknutija razlika u načinu odgovaranja maturanata i studenata na pitanje o broju romantičnih veza: gotovo 30% maturanata preskače odgovor (ostavlja praznu rubriku), dok je taj postotak svega 7% u uzorku studenata. S druge strane svega 1 maturant (0.3%) eksplicite daje odgovor 0 na to pitanje što s druge strane čini čak 12% studenata. Da li se radi o kritičnijem prosuđivanju studenata o tome da li je neka veza bila dovoljno duga i stabilna da je se tokvom proglasi, ili su maturanti bili sramežljivi pitati provoditelje istraživanja za dodatna objašnjenja, te su radije preskakali odgovor, teško je reći. Ponovo treba naglasiti da se tu radi o vlastitoj procjeni da li je neka veza bila (ili još uvijek jest) stabilna i duga. No, može se pretpostaviti da velika većina ispitanika koji izbjegavaju dati odgovor najvjerojatnije i nije još imala ozbiljnu romantičnu vezu.

Ako u daljnjim raspravama (i kasnijim korelacijskim analizama) propuštanje odgovora na pitanje o broju veza tretiramo kao odgovor 0, onda možemo zaključiti da oko 70% ispitanika na kraju rane adolescencije izvješćuje o barem jednoj romantičnoj vezi, što je vrlo sličan podatak onom Roscoe i sur. (1987), gdje je na nešto mlađem uzorku američkih adolescenata od našeg uzorka dobijen takav podatak od 67% ispitanika.

Dobna razlika od 2 do 4 godine između maturanata i studenata dovodi do razmjerno malog porasta na tek nešto više od 80% ispitanika koji izvješćuju o barem jednoj dužoj romantičnoj vezi. Treba uočiti da ipak ostaje još uvijek oko 20% adolescenata koji ne izvješćuju o dužoj i stabilnijoj romantičnoj vezi. Čini se da razmjerno mali postotak muških adolescenata koji do zadnjeg razreda srednje škole ne ostvari romantičnu vezu to u nekoliko narednih godina uspije ostvariti! Donekle sličan podatak navodi Thornton (1990).

Sasvim očekivana dobna razlika dobila se po strukturi odgovora kod onih koji izvješćuju o romantičnim vezama. Vidimo da je u svim ćelijama tablice 1. (jedna, dvije, tri i četiri ili više romantičnih veza) taj postotak nešto veći kod studenata nego kod maturanata. Procentualno je razlika najveća upravo za samo jednu romantičnu vezu. Inače, valja još uočiti da većina naših

adolescenata na kraju rane adolescencije i u kasnoj adolescenciji smatra da su imali (ili još uvijek imaju) jednu do dvije romantične veze, što se čini dosta realnom procjenom.

Svega nešto više od desetak posto ispitanika u obje dobne skupine navodi da su imali 4 ili više veza. Da li to pokazuje tendenciju k tipičnom muškom hvalisanju kod tih ispitanika ili se možda prvenstveno radi o olakom shvaćanju pojma "duža i stabilnija romantična veza", osobito kod mladih ispitanika, teško je reći bez daljnjeg istraživanja.

Sukladno nizu navedenih istraživanja dobijena je negativna povezanost između sramežljivosti i broja romantičnih veza. Pearsonov koeficijent korelacije između rezultata u Skali sramežljivosti i broja romantičnih veza je u uzorku studenata visoko statistički značajan i iznosi - 0.277 (p), dok je u uzorku maturanata znatno niži i iznosi - 0.114 (p).

Razlika između ta dva koeficijenta korelacije je statistički značajna ($t=2.08$), pa možemo zaključiti da je za studente sramežljivost nešto veća prepreka za ostvarivanje romantičnih veza nego za maturante. To je donekle i logičan nalaz - u studentskom je uzorku s jedne strane veći broj romantičnih veza, a s druge strane je duže trajao period kroz koji sramežljivi nisu uspjeli ostvariti romantičnu vezu. Drugačije rečeno, u studentskom je uzorku bilo više vremena da sramežljivost ispitanicima "pokaže" svoje djelovanje u kontaktima s osobama suprotnog spola.

Na nivou oba poduzorka možemo zaključiti da, što je veća sramežljivost muških adolescenata u prosjeku je i manji broj ostvarenih emocionalnih veza s osobama suprotnog spola. Dakako, tu povezanost ne smijemo interpretirati kao uzročnu - posljedičnu, jer postoji mogućnost da pri tom posreduje čitav niz drugih (moderator) varijabli. K tome, ne treba zaboraviti da je veza dvosmjerna: manjak iskustva s osobama suprotnog spola može dovesti do daljnjeg porasta sramežljivosti, što onda ostvarivanje socijalnih kontakata čini još težim i tako dalje u začarani krug bez izlaza!

ZAKLJUČAK

Istraživanje koje je provedeno na znatno većem uzorku ispitanika nego što se to (uz iznimku istraživanja koje provodi Zimbardov institut (!) za proučavanje sramežljivosti) obično nalazi u literaturi o sramežljivosti je potvrdilo nalaz da je sramežljivost više izražena u ranijoj nego u kasnijoj adolescenciji.

Razmjerno visok postotak muških adolescenata u Hrvatskoj izvješćuje o barem jednoj romantičnoj vezi. Jasan je razvojni trend da sa starošću raste i broj romantičnih veza. Ipak, gotovo 20% muškaraca u kasnijoj adolescenciji još nije ostvarilo dužu i stabilniju romantičnu vezu.

Sramežljivost, osobito u kasnijoj adolescenciji, predstavlja prepreku za ostvarivanje emocionalnih odnosa s osobama suprotnog spola.

LITERATURA

Briggs, S.R., Cheek, J.M., & Jones, W.H. (1986). Introduction. In W.H. Jones, J.M. Cheek, & S.R. Briggs (Eds.). *Shyness: Perspectives on Research and Treatment*. New York: Plenum Press.

Buss, D.M., & Barnes, M. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 22559-570.

Cheek, J.M., Carpentieri, A.M., Smith, T.G., Rierdan, J., & Koff, E. (1986). Adolescent shyness. In W.H. Jones, J.M. Cheek, & S.R. Briggs (Eds.). *Shyness: Perspectives on Research and Treatment*. New York: Plenum Press.

Epstein, E., & Guttman, R. (1984). Mate selection in man: Evidence, theory and outcome. *Social Biology*, 31, 243-278.

Feingold, A. (1988). Matching for attractiveness in romantic partners and same-sex friends: A meta-analysis and theoretical critique. *Psychological Bulletin*, 104, 226-235.

Jones, W.H., Briggs, S.R. (1984). The self-other discrepancy in social shyness. In R. Schwarzer (Ed.) *He self in anxiety, stress and depression*. Amsterdam: North-Holland.

Jones, W.H. & Russel, D. (1982). The social reticence scale: An objective measure of shyness. *Journal of Personality Assessment*, 46, 629-631.

Leary, M.R. (1983). *Understanding social anxiety: social, personality and clinical perspectives*. Beverly Hills: Sage.

Roscoe, B., Diana, M.S., & Brooks, R.H. (1987). Early, middle, and late adolescents views on dating and factors influencing partner selection. *Adolescence*, 22, 59-68.

Samet, N., & Kelly, E.W. (1987). The relationship of steady dating to self-esteem and sex-role identity among adolescents. *Adolescence*, 22, 231-245.

Taylor, P.A., & Glenn, N.D. (1976). The utility of education and attractiveness for females status attainment through marriage. *American Sociological Review*, 41, 484-498.

Thornton, A. (1990). The courtship process and adolescent personality. *Journal of Family Issues*, 11, 3, 239-273.

Udry, J.R. (1977). The importance of being beautiful: A reexamination and racial comparison. *American Journal of Sociology*, 83, 154-160.

Walster, E., Aronson, W., Abrahams, D., & Rottmann, L. (1966). Importance of physical attractiveness in dating behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 4, 508-516.

Zarevski, P. & Jakuš, G. (1990). Shyness Scale. Unpublished manuscript. Zagreb: University of Zagreb.

Zimbardo. P.G. (1977). *Shyness: What it is and what to do about it*. Reading: Addison - Wesley Publishing Company.

SHYNESS AND ROMANTIC RELATIONSHIPS: COMPARISON BETWEEN HIGH SCHOOL GRADUATES AND UNIVERSITY STUDENTS IN CROATIA

PREDRAG ZAREVSKI

Department for Psychology, Faculty of Philosophy
University of Zagreb, Zagreb

According to reasearch carried out so far shyness reaches its peak in early adolescence. It has also been confirmed that shy adolescents start dating persons of the opposite sex later than others and establish fewer romantic relationships. Therefore, a higher level of shyness and fewer romantic contacts could be expected among high school graduates than among university students. The shyness scale developed for the research, including a question on the number of longer and more stable romantic relationships, was administered anonymously to the following sample: 385 male high school graduates and 244 male university students. The survey confirmed both our expectations but also revealed certain differences in the structure of the results depending on the age of the subjects.